

Wim Decock: Le marché du mérite. Penser le droit et l'économie avec Léonard Lessius¹

Zones Sensibles, Brusel, 2019, 248 s., ISBN 978-293-0601-40-0.

V šestnáctém století bylo Španělsko nejmocnější světovou říší, jejíž bohatství a moc se neprojevovaly pouze rozsáhlými výboji, ale i rozvojem umění a věd, které reagovaly na překotné změny tehdejšího světa, ať to již byly zámořské objevy, reformace nebo hospodářský rozvoj. Tehdejší španělští učenci bádající nad tak rozličnými tématy jako teologie, filosofie, ale i ekonomie jsou dnes kolektivně známi jako škola salamanská. K tomuto myšlenkovému proudu je počítán i jesuita Leonard Lessius, který sice nepůsobil v Salamance, nýbrž v Lovani, ale jehož dílo do rámce druhé španělské scholastiky svým obsahem zapadá. Právě jemu je věnována recenzovaná kniha, jejíž autor je snad největším žijícím znalcem Lessiova díla.

Ač byl Lessius všestranným učencem, přeci jen se věnoval ponejvíce právu, o čemž svědčí i jeho nejznámější dílo *De iustitia et iure*. Toho si je vědom i autor této knihy, která po úvodních informacích o jeho životopise přechází k obecnému popisu rozvoje nauky o všeobecné závaznosti smluv, kterou římské právo neuznávalo a byla vypracována až ve středověku a raném novověku právem kanonickým. Stalo se to i za Lessiova přispění, neboť v časech protestantské reformace a vzrůstající konfesní fragmentace hájil závaznost smluv i mezi příslušníky jiných náboženských směrů. Zodpovězení této ve své době navýsost aktuální otázky ukazuje, že Lessius nebyl nudným teoretikem odtrženým od problémů běžného života.

Dalším naléhavým problémem v tehdejší Nizozemí byla otázka úroku. Byl ve většině případů zakázán, ale vyvstávala otázka, jak široce lze tento zákaz aplikovat. Bylo jej možno uplatnit například na eskont směnek odkoupených za nižší částku, než byla jejich nominální hodnota, a následně uplatněných? Lessius tvrdil, že ne, neboť v daném případě přeci nešlo o zápůjčku (*mutuum*), ale o koupi (*emptio-venditio*). Dokladem Lessiovy všestrannosti je fakt, že si v této souvislosti

¹ Tato práce vznikla na základě plné finanční podpory GAUK a je výstupem grantového projektu č. 228121 s názvem Depositum Irregulare a podobné typy depositních smluv v římském právu a v pozdějším historickém vývoji.

zároveň všímá důležité ekonomické zákonitosti, totiž, že statky přítomné mají větší hodnotu než statky nepřítomné, tedy nejisté, což vyjadřuje slovy *pecunia absens minus valet quam pecunia praesens*. Současná ekonomická věda stejnou myšlenku vyjadřuje principem časové preference, případně preference likvidity. K tématu úroku se autor ještě následně vrací, když v osmé kapitole pojednává o bankovníctví ve Flandrech a Lessiově obhajobě přijímání určitých úroků.

Podobný vhled do otázek ekonomických, právních a etických pak Lessius prokázal i při řešení otázky spravedlivé ceny, která byla předmětem opakovaných úvah filosofů, jak už ukazuje příklad kupce rhodského podávaný Ciceronem. Právě o tento případ se Lessius opírá a na něm demonstruje, že spravedlivou cenou je ponejvíce cena určená obecným oceněním subjektů účastných na relevantním trhu (*aestimatio communis*). Tyto poznatky pak aplikoval i v oblasti pojištění, prodeje nejistých pohledávek (*subprimes*) nebo případ tzv. *insider trading*, jimž se též ve svém díle *De iustitia et iure* věnoval.

Dnešnímu právníkovi budou velmi povědomě znít i Lessiovy teze o ochraně hospodářské soutěže. Není to ovšem náhoda. Němečtí ordoliberalové, kteří tuto doktrínu vypracovali, čerpali z děl scholastiků, včetně španělských, což autor přesvědčivě dokazuje.

Nejrozsáhlejší kapitola celé knihy nazvaná příznačně ekonomie spásy (*l'économie du salut*) je věnována Lessiově obhajobě katolické doktríny o spáse duše nejen na základě Boží milosti, ale i skutků, stejně jako úvahám, nakolik může člověk své šance na spasení předem odhadnout a zvýšit.

Recenzovaná kniha dává poznat, jak překvapivě blízké je učení jednoho z největších duchů druhé scholastiky uvažování dnešního právníka. Vždyť Lessius hájil smluvní svobodu, jež stojí u základů soukromého práva. Jeho pohled stavící na jedné straně na této svobodě, na druhé straně na zodpovědnosti, lze právem označit za meritokratický. Knihu profesora Decocka ocení každý čtenář se zájmem o vývoj doktríny soukromého práva, stejně jako ekonomických vlivů v právu a konečně i milovníci francouzštiny, v níž je dílo sepsáno.

Václav Dvorský